

ска чета. Међутим, наступила су масовна хапшења и депортовања комуниста и омладинаца. Почетком 1942. откривена је једна група од 40 илегалца на једном добру близу Жабља. У борби са далеко надмоћнијим непријатељем, повукли су се уз велике губитке и распоредили по околним селима. Током љета 1942. обновљене су партијске организације и основан Окружни комитет КПЈ Жабља. Ново партијско руководство енергичније мијења тактику борбе — чвршће се повезује са НОП-ом у Срему. И поред даљих спотицања, НОП у Шајкашкој се ипак развијао. Почетком новембра 1944. основана је II партизанска чета. Ускоро почиње оснивање органа народне власти и масовних организа-

ција. Посљедњи окупатори, њемачки војници, напустили су шајкашки крај 22. X 1944. и Народноослободилачка војска преузела је управу у овом региону.

Монографија о историји Шајкашке настала је иницијативом Војвођанског музеја и Матице српске. Она представља дио великог пројекта — серије монографија под заједничким насловом „Шајкашка“. Дјело има преко 1.000 страна. Рад богато илуструју многе историјске и топографске карте, статистике и табеларни прегледи, што веома увећава његову документарну вриједност. Именски и географски регистар на крају друге књиге потврђују оптималну научну вриједност овога дјела.

Новак Ражнатовић

ВЕЛИМИР РАДОВИЋ: ПЕТ ОСОБЕНОСТИ УСТАНИЧКЕ 1941. ГОДИНЕ У БОКИ

Удружење умјетника Херцег-Новог, Херцег-Нови 1976, стр. 95

Поводом 35. годишњице устанка народа Југославије, евоцирајући упомене на 1941. годину у Боки и славни Орјенски батаљон, Велимир Радовић је ових дана пружио јавности један пригодан и особен историографски рад.

Аутор приказује борбу народа сјеверозападне Боке током 1941 — 1942. године кроз пет особености: **Тврђавски систем у Боки, Начин ратовања, Никола Ђурковић, Сарадња фронта и позадине, Расформирање Орјенског партизанског батаљона.**

У првом одјелку се говори о систему утврђења у Боки и указује на храброст и патриотизам народа приобалног подручја сјеверозападне Боке, који се под руководством КПЈ, дигао на устанак и скоро годину дана водио прави рат против јаких и добро наоружаних италијанских окупационих снага, које су посјеле и браниле једну од најбоље утврђених војнопоморских база на обалама Јадрана.

У другом одјелку аутор приказује начин ратовања на овом подручју. Анализирајући сачувану документацију Мјесног комитета КПЈ Херцег-Нови, Орјенског пар-

тизанског батаљона, Никшићког НОП одреда и Окружног комитета КПЈ Никшић, аутор нас упознаје са чињеницом да је примјени партизанске тактике у ратовању посвећивана посебна пажња. Руководство НОП-а на херцегновском подручју спроводило је директиве виших форума прилагођавајући их ситуацији на овом терену. У циљу заштите слободне територије и насеља од уништења, оно је било принуђено да, током више мјесеци, води фронталне борбе против окупатора на фронту дугом око 70 километара, који се протегао дуж саме обале.

С посебним афинитетом аутор пише о народном хероју Николи Ђурковићу, који је — као адвокат, предсједник рисанске општине, политички секретар МК КПЈ Херцег-Нови, политички комесар Орјенског батаљона — својим револуционарним радом, широким ообразовањем и блиским односом са људима стекао велику популарност и постао истакнути револуционар и најомљенији руководилац народа Боке. Радовић даје и неколико нових података и свједочанстава о животу и раду Николе Ђурковића, који употпуњују био-

графију и обogaђују револуционарну личност Николину.

У четвртом одјелку аутор указује на чињеницу да је народ Боке и овог пута успјешно наставио традицију уске сарадње и блиске повезаности са борцима за слободу. Борци Орјенског батаљона мјесецима су се могли успјешно супротстављати надмоћнијој окупаторској војсци и одржати једино захваљујући свесрдној подршци народа са слободне територије и великој помоћи коју су сарадници НОП-а дотурали са окупираних подручја. Илегални партијски радници и сарадници НОП-а из окупираних градова и насеља Боке, реокирајући живот, извличили су из окупаторских магацина, болница и установа храну, муницију, санитаретики и технички материјал и пребацивали га ноћу на ослобођену територију, обавјештавајући уједно о стању и покретима код непријатеља.

У петом одјелку аутор приказује услове под којима је дошло до расформирања Орјенског бата-

љона у Сланом 28. маја 1942. године. Он указује на парадоксалност ситуације да је једна од изванредно борбених и дисциплинованих партизанских јединица, коју ни читави пукови италијанске војске са тенковима и артиљеријом нијесу могли разбити, дошла у ситуацију да буде расформирана тако рећи без борбе. Радовић не даје сопствену оцјену овог догађаја, већ пружа низ свједочанстава преживјелих учесника овог догађаја и цитата из објављених радова, који говоре о ситуацији на том подручју и самом чину расформирања батаљона, остављајући читаоцу да сам доноси закључке.

Користећи се архивском документацијом, објављеним радовима и сјећањима преживјелих учесника догађаја, аутор нам је овим радом пружио неколико нових података и свједочанстава и дао нов допринос изучавању историје народноослободилачког рата сјеверозападне Боке.

Славко Станишић

ПЕТАР ПЕТРОВИЋ: ПАЛЕОГРАФИЈА РИМСКИХ НАТПИСА У ГОРЊОЈ МЕЗИЈИ

Београд 1975

Стара римска провинција Горња Мезија обухватала је углавном подручје данашње средње и источне Србије, захватајући на југу и дио сјеверне Македоније са Скопљем. Ријеч је, на примјер, о Сингидунуму (Београд), Виминацијуму (Костолац), Наисусу (Ниш), Скупи (Скопје) итд. За многе римске провинције до данас није написана студија о палеографији епиграфских споменика. Тако овај рад казује да је наша наука у могућности да пружи лијепе резултате из тако суптилних области каква је, рецимо, палеографија латинских натписа; а епиграфика као једна дисциплина палеографије настаје тек у нашем вијеку.

Међу разлозима који су аутора подстакли на овај рад, како сам истиче, била је прије свега чиње-

ница да је ова научна област била дуго запостављена. Но, упоредо са новим открићима расло је и интересовање за епиграфику, науку која се бави споменицима са натписом, уклесаним или угребеним на предметима од чврстог материјала. Тежило се доћи до сазнања која ће омогућити потпуније упознавање и оних писама којима се готово изгубио сваки траг, а с друге стране — утврдити критеријуме за ближе хронолошко одређење натписа. Ово нарочито важи за области које, као што је баш случај са Горњом Мезијом, у оскудици других писаних извора, своју политичку и економску историју у највећој мјери морају да темеље на подацима које пружају епиграфски споменици.

У уводу писац је приказао настанак, задатке и научне крите-